

Szatmári Jánosné

Egy könyvtárostánár töprengése a dobozok fölött

1985-ben kerültem a Hajnik Károly Közgazdasági Szakközépiskolába. Iskolánk abban az évben költözött át a Vas utcából a VII. kerületbe, a Murányi utca 10-be. Tehát új iskolámban azonnal könyvtárköltöztetéssel kezdtem a munkát. Nem volt nehéz dolgom, mivel az állomány csak néhány száz kötetből állt.

A Murányi utcában egy másik iskola által kiürített épületbe kerültünk. Ők abban a szerencsés helyzetben voltak, hogy szép, új épületbe költözhetek. Beköltözéskor még javában tartott a tatarozás, malteros vödrök, építési szerszámok mindenütt. Habarcs, festék a csöveken, ajtókon. A mosdókban éktelenkedő lyukakon leláttunk egyik emeletről a másikra. A hangulatunk mégis jó volt. A társbérlet helyett végre külön épületben lehettünk. Lelkesen rendezgettünk, takarítottunk, festéket mostunk stb. Nem volt túl tágas, sem lakályos, de a miénk volt. A könyvtárnak is csak egy, teremből üvegfalal lerekesztett, szűkös kuckó jutott. A könyvek ugyan elérték, de olvasótér nem volt. Tanórák alatt se ki, se be nem lehetett menni, hiszen a külső térben tanítás folyt.

Volt az épületben egy gondnoki lakás. Az akkori igazgatónővel, Párkányiné Károly Edittel szemet vetettünk erre a lakásra, mely rengeteg kilincselés után végre felszabadult. Ezen a helyen kialakíthattunk egy icipici gazdasági irodát, egy tanári mosdót és a gondnok szobájából egy könyvtárat. Alapterülete csak 36 négyzetméter volt, megtoldva egy 6 négyzetméteres galériával. Szárnyaltam a boldogságtól. Végre egy „hatalmas” könyvtár! Róttam a várost megfelelő bútorokért. A legjobb szekrényt, asztalt, széket, szőnyeget szerettem volna kiválasztani. Ügyesen összerakott hatszögletű asztalokkal sikerült annyi ülőhelyet kialakítani, hogy egy fél csoport le tudott ülni. Üvegajtós szekrényeket szereztünk be, mivel néhány órában tanítani kényszerültünk a könyvtárban. Ez nem okozott problémát, hiszen csak félállásban voltam könyvtáros. Össze tudtuk egyeztetni a könyvtári nyitva tartást és könyvtári munkát a tanítási órák rendjével.

A könyvtárellátóval kötött szerződésünk segítette a tervszerű és folyamatos könyvtárfejlesztésben. Nagyon megfontoltuk, mire költjük a pénzünket. A példányszámot nem növelhettük túl nagyra, hiszen kicsi volt a könyvtárhelyiség. Főként arra törekedtünk, hogy a gyűjtőkörnek a legeslegjobban megfelelő állomány alakuljon ki. Különösen figyeltünk a kézi- és segédkönyvek gyűjteményére. Az új könyvekről kapott jegyzéket mindig átnézték a kollégák, megjelölték a számukra fontos kiadványokat. Ezeket összegeztem, véglegesítettem, szükség esetén újra megbeszéltem tanártársaimmal, aztán mehetett a megrendelés. Jártam a könyvesboltokat, antikváriumokat, hogy a szükséges, régebbi kiadású könyveket, hiányzó lexikonköteteket is beszerezsem. Fejleszteni kezdtük az AV gyűjteményt is. Abban az időben ez még csak bakelitlemezből, magnószalagból és

videokazettából állt. A számítástechnikát akkor még a Commodore számítógépek jelentették. Elektronikus dokumentum csupán az ezekhez kapható programkazetta volt. Mai szemmel nevetségesen keveset tudtak ezek a masinák, de akkor elvárásoltak bennünket. Engem is elvárásoltak. Egyre inkább velük foglalkoztam, míg egy szép napon hűtlen lettem a könyvtáramhoz, és teljes óraszámban biológiát és informatikát tanítottam.

Könyvtárunkban egymást váltották a könyvtárosok, mígnem elfoglalta helyét egy elkötelezett, lelkiismeretes kollégám, Kovács László. Kezdetben félállásban, majd teljes munkakörben gondozta, fejlesztette az általam kialakított könyvtárat. Saját elgondolás szerint hozzálátott az állomány elektronikus feldolgozásához. Az iskola honlapján keresztül elérhetővé tette a könyvtárat.

Azt mondják, aki egyszer beleszimatol a könyvtár „tudásszagú” levegőjébe, az el van veszve. Igaz ez rám is. A szívem mindig visszahúzott a könyvtárba. Imádom a tanítást, de imádom végighúzni kezemet a polcon sorakozó könyvgerinceken is. Kollégám nyugdíjba vonulásakor, 2004-ben visszatértem a könyvtárba. Főállású könyvtárostánár lettem ismét.

Tanítási igényemet a könyvtári informatika és a heti 5–6 biológia óra kielégíti. Erről azonban semmiképpen nem mondanék le, mivel így már a 0. évfolyamon, de legkésőbb a 9. évfolyamon minden diákot személyesen megismerek. Ez nagy segítség a könyvtárostánári munkámban is. Ezen kívül úgy érzem, így szorosabb kapcsolat fűz a tanárok közösségéhez. Könyvtárostánárként is tanítok minden percben, amikor a diákok között vagyok: amikor egy-egy könyv, újságcikk, ünnepi műsor fölött összedugjuk a fejünket, vagy közösen a monitorra szegezzük a tekintetünket.

Egy könyvtárostánárnak mindig van elfoglaltsága. A folytonosság megőrzése mellett új dolgokat valósítottam meg. Munkatervet, pedagógiai programot, új működési szabályzatot, házirendet, gyűjtőköri szabályzatot készítettem. Pályázatokat írtam, melynek eredményeként a könyvtárba új számítógépek, monitorok kerülhettek. Különböző „egyezségeket” kötöttem a főnökeimmel annak érdekében, hogy integrált könyvtári feldolgozó rendszert, vonalkód olvasót, vonalkódot vásárolhassak. Egy iskola számára ez tetemes költség. Végül elkezdhettem az állomány feldolgozását a SZTAKI által kifejlesztett KisTékával. Az elmúlt tanévben több pályázati forrásból 250 000 Ft-ot nyertünk állományfejlesztésére.

Szerettem volna a könyvtáramat nagyobb helyiségbe költöztetni, de akárhogy osztogattuk a termeket, sehogy sem sikerült felszabadítani egyetlen tantermet sem. Pedig valahol az oktatásirányításban a statisztikai adatok azt mutatták, hogy az iskolánk kapacitása nincs kihasználva. Megszületett a döntés, hogy a Hajnik Károly Közgazdasági Szakközépiskolát összevonják a Leövey Klára Közgazdasági Szakközépiskolával. Tetszik, nem tetszik, pakolni kell ismét a könyvtárat.

Tanácsot kértem szakemberektől, tájékoztam az interneten, hogy mások hogyan csinálják, aztán terveztem, egyeztettem, majd pakoltam. Persze azért ez nem ment ilyen egyszerűen. Először megpróbáltam a környékbeli üzletekből összegyűjteni a dobozokat. Kicsit, nagyot, banánosat, koszosat stb. Néhány nap után, ha megláttak a boltosok, már menekültek előlem. Be kellett látnom, hogy ez az út

nem járható. Dobozokat kértem hát, és leendő iskolám gondoskodott is 200 db megfelelő méretű, könyvszállításra rendszeresített dobozról, ragasztóról és minden szükséges eszközzel. Apróságnak tűnik, de nagyon fontos, mert az egységes dobozok könnyebben rakodhatók, szállíthatók, nem dőlnek össze, sarkuk nem roncsolódik.

Már csak segítséget kellett kérnem a munkához. Sokat segített néhány diákom is, akiknek nagyon hálás voltam, de nem akartam visszaélni szívességükkel. Attól is félttem, hogy az egyik, érettségi előtt álló tanítványom túl sokat vesz el a felkészülési időből. Végül kolléganőm, Papp Edit vállalkozott rá, hogy napi munkáján felül segít nekem a könyvtár becsomagolásában. Természetesen a tanévnek még nem volt vége, ezért a könyvtárban zajlott az élet. A diákok készültek az utolsó felelésekre, házi dolgozatokat írtak, és előttünk álltak még az érettségi vizsgák is.

Azzal az állományrészsel kezdtük a munkát, amelyik leginkább nélkülözhetőnek tűnt. Utoljára hagytuk a kézikönyveket és az érettségien használt segédeszközöket. A dobozba rakás előtt számítógépre vittük mindegyik dokumentum leltári számát, szerzőjét, címét, a dobozszámot, amelybe került, illetve azt is, hogy KisTékával feldolgoztam-e már. Ahol szükséges volt, még egy megjegyzés mezőt is használtunk. Egyikünk diktálta és rakta, másikunk gépelte. Kolléganőm gyors és gépirás tanárként igen gyorsan gépel. Ilyen feltételek mellett egy óra alatt jó esetben 100 egységet tudtunk dobozba rakni. Könnyen kiszámítható, hogy a több mint 5000 könyvtári egységből álló gyűjtemény mennyi idő alatt került dobozba.

A számítógépes listát aztán összeolvastuk a leltárkönyvvel, majd jegyzőkönyvet készítettünk a végeredményről. Lett volna olyan dokumentum, amely megérett a selejtezésre, de ezt nem tehattük meg, mert a fenntartó már jóval korábban selejtezési tilalmat rendelt el. Ezért ezeket is szorgalmasan becsomagoltuk, és majd az új helyen dől el, hogy mi lesz a sorsuk. Hiába terveztük el azt, hogy milyen tempóban haladjunk, az utolsó napokban rohammunkában kellett dolgoznunk. Előző héten még tartottak az érettségi vizsgák, következő hét szerdáján pedig már teljesen kiürítették a szállítók a könyvtárhelyiséget.

Mi vár az új helyen?

Amikor ezt a cikket írom, csak az biztos, hogy a könyvtáram be van dobozolva. Azt még nem tudom, hogy mikor és hova tudom elhelyezni.

Tantestületünk a tanév vége előtt több alkalommal is találkozott új iskolánk vezetőivel. Többször is ellátogattunk a Leövey Klára Szakközépiskola épületébe. Természetesen én leginkább a könyvtárra és a könyvtáros kolléganőre voltam kíváncsi, vele szerettem volna beszélgetni.

Anélkül, hogy elhamarkodottan mondanék véleményt, meg kellett állapítanom, hogy új iskolám könyvtárhelyisége nem alkalmas az egyesített könyvtár elhelyezésére. A jelenlegi könyvtár tetőtérben, szűk oldallépcsőn, nehezen megközelíthető helyen található. Alapterülete legjobb tudomásom szerint 49 négyzetméter. Itt helyeztek el kb. 7000 könyvtári egységet, melynek gondozását 5 órás órakedvezményel, 10 órás nyitva tartás mellett végezte a könyvtáros kolléganő.

A tetőtér miatt kicsi a rakodási felület, a légtér, nem lehet praktikus berendezni. A helyiség télen hideg, nyáron meleg, klíma természetesen nincs, mint ahogy nincs a legtöbb magyar oktatási intézményben sem. Miskolcziné Jakab Anikó igazgatónő szerint ez a helyiség statikai okok miatt tovább nem terhelhető. Ergo: itt nem maradhat a könyvtár, ez a tetőtér semmilyen szempontból nem alkalmas az egyesített könyvtár befogadására.

Nem lesz könnyű új helyet találni, mivel a két iskola tanulóinak elhelyezése kisebbfajta bűvészmutatvánnyal ér fel. Közösen törjük a fejünket a megoldáson. Zárójelben jegyzem meg, hogy ebben az épületben is van egy gondnoki lakás. Egyelőre viszont csak az akarat van meg egy megfelelő könyvtár létrehozásához.

Mit szeretnék én?

Szeretném egy olyan könyvtárhelyiség kijelölését és kialakítását, amely a törvény által előírt követelményeknek megfelel, és amelyben gond nélkül elhelyezhető az összevont két iskola állománya. Ez a helyiség legyen központi helyen, alkalmas legyen foglalkozások tartására, technikai berendezések, számítógépek elhelyezésére, helyben történő információgyűjtésre, egyszóval mindenre, ami az iskolai könyvtári feladatokból következik. Legyen a könyvtár berendezése a funkciónak leginkább megfelelő.

A Leővey Szakközépiskola könyvtárának átvételét össze kell kötni egy állomány-ellenőrzéssel, illetve egy alapos állomány-átvizsgálással. Az állomány ellenőrzésekor a kézbevevett könyvekről annyi adatot fel kellene venni, hogy az később megfeleljen egy elektronikus leltári nyilvántartásnak. Hasonló ok miatt készítettünk a Hajnik állományáról is elektronikus jegyzéket becsomagolás előtt. E két jegyzéket kellene oly módon összehozni, hogy abból kiderüljön, mely dokumentumból hány példánnyal rendelkezünk, mennyi a fölös példány. Könnyebb dolgunk lenne, ha mindkét iskola állománya valamilyen elektronikus könyvtári rendszerrel – ideális esetben azonosan – fel lenne dolgozva. Persze akkor is jöhetnek buktatók. Pl. mi legyen abban az esetben, ha a két állományban megegyeznek az egyedi azonosítók, mondjuk a leltári számok. Ez a probléma nagy valószínűséggel jelentkezni fog, tehát valamit ki kell majd találni annak megoldására. Mivel a Leővey állománya nincs elektronikusan feldolgozva, ott célszerű valamilyen megkülönböztető jelzést alkalmazni. A hajnikos állomány egy része ugyanis elektronikusan katalogizált. Ha ott történne változtatás, akkor a vonalkódokat is cserélni kellene.

El kell azt is dönteni, mi legyen a fölös példányok sorsa. Kerüljenek szaktantermi letétbe, ajánljuk fel másik iskolának, diákoknak, antikváriumnak, vagy tartuk meg a későbbi felhasználódások pótlására? Az ily módon átvizsgált állományt lehetne aztán folyamatosan elhelyezni az új helyén, kialakítva a szükséges állományrészeket.

Ezek talán a legégetőbb feladatok. Könnyen belátható, hogy ez a munka nem egyetlen könyvtárosra szabott. Feltétlenül két embert, még hozzá két elszánt és nagy munkabírási embert kíván. Még megsaccolni sem tudom, e feladatok mennyi időt igényelnek. Arról pedig fogalmam sincs, hogyan lehet mellette könyvtári

szolgáltatásokat nyújtani, könyvtár-pedagógiai munkát végezni. Várhatóan át kell dolgozni az összes könyvtári dokumentumot, valamint hosszabb távon gondolni kell az elektronikus könyvtári katalogizálás folytatására is.

Bizonyára hasonló gondolatok keringenek valamennyi könyvtáros fejében, akik ugyanebben a cipőben járnak. Nem hiszem, hogy egyedül vagyok a kételyeim-mel, és azt sem hiszem, hogy egyedül én szorulnék csak segítségre. Bízom benne, hogy az összevont iskolák könyvtárosai szakmailag nem maradnak magukra, hiszen annyi megoldandó feladat vár rájuk. Lesz valaki, vagy lesznek valakik, akik szakmai segítséget nyújtanak, eljuttatják egyik iskolából a másikba a jó megoldásokat, és akik közvetítik a fenntartók felé gondjainkat és kéréseinket. Csakis ekkor reménykedhetünk benne, hogy az iskola-összevonások minőségi oktatást és nevelést eredményeznek és az iskolai könyvtárak valóban alkalmasak lesznek az információszerezés képességét erősíteni és fejleszteni.

Egyébként 53 éves vagyok. ELTE könyvtáros, főiskolai pedagógia-biológia szakos, illetve oktatásinformatikus végzettséggel. Ezen kívül elszánt, teherbíró, könyv- és gyerekkedvelő vagyok. Ha gondolataim és kételyeim felkeltették néhány kollégám érdeklődését, kérem, fogalmazzák meg véleményüket. Minden tanácsot és segítséget várok.

A cikkhez kapcsolódó képek az Elektronikus Könyv és Nevelésben találhatóak.